

İlâç Endüstrisinde Araştırma ve Kontrol Simpozyumu Açık Oturumunda

«İlâç Sanayii» adına
Kimya Y. Mühendisi
Kaya TURGUT'un beyanları

Bugün Dünyada, bilhassa ileri ülkelerde; Amerika gibi, İngiltere gibi, İsveç gibi memleketlerde; ilâç sorunu üzerinde bir hayli lehte ve aleyhte neşriyat vardır. Geri toplumlarda bu sorunun münakaşasına bugüne kadar pek inilmemiştir. İleri memleketlerdeki münakaşalarda bir çok tabir ortaya çıkmış, bir çok slogan kullanılmıştır. İngiltere'de ve Amerika'daki sloganları birleştirdiğimiz zaman ilâç sanayii üzerinde en çok ittifak edilen tabir veya slogan «samar oğlanı» olmuştur. Bugün bu tâbir ilâç sanayiimiz için aşağı yukarı Türkiye'de de benimsenmiştir ve polemiklerin kısa bir rezümesinin tipik bir ifadesidir.

İlâç sanayii üzerindeki polemiklerin nedenini iki noktaya bağlamak lâzımdır. Birinci nokta, memleketimizdeki ilâç sorununun veyahut ilâç endüstrisinin tam ve kül olarak tetkikinin yapılmamış olmasıdır. Bu sorun muhtelif cepheler arzettiği için sadece bazı sınırlı cepheleri ele alınmıştır; sadece o cephesi ile tetkik edilmiş, sadece o cephesi ile ilâç sanayii itham edilmiştir. Ama tüm olarak ilâç sanayiinin eleştirisi ve incelenmesi maalesef Devlet tarafından da Üniversitemiz tarafından da yapılamamıştır.

İkinci nokta ise, kişisel duygular ve arzulardır.

İlâç endüstrimizin doğuşu oldukça yeni sayılır. Bir endüstrinin veyahut bir mamulün doğuş ve çıkışı umumiyetle ihtiyaçların ve zaruret-

lerin neticesinde, imkânlarla hasıl olabilir. Memleketimizde ilâç endüstrisinin başlangıcını alırsak, bu 1950 ve hatta biraz sonraki devreye intikal eder. Yani, bugün Türkiye ilâç endüstrisi henüz 15-20 yaşındaki genç ve dinamik bir yapıdadır. Şimdi bu genç ve dinamik yapı ne yapmıştır? Onu inceleyelim.

Önce memleketimizde bir ilâç endüstrisi olduğu fikrini topluma yerleştirmiştir. İlâçlarda kalite kontrolü, araştırma mevzuunu da ortaya getirmiştir. Memleketimizin ekonomik bağımsızlığını, (ilâç için konuşuyorum, ham madde için ayrı mütalâa etmek lâzımdır.) sağlamıştır. 14 Milyon dolar gibi dünya ekonomisinde, hatta kendi ithalâtımızda dahi gülünç bir rakamla, 35 milyon insanın sağlığını temin etmiştir. Bu da bir gelişmedir. Şimdi biz bu 15-20 yaşındaki çocuğun 50 yaşında, 100 yaşında bir adamın bilmesini ve bilgisini icap ettiren; araştırmayı yapmadı diye itham etmek istiyoruz. Bu, tabii kurallara da sınıai kurallara da aykırıdır.

Bütün bunlara rağmen biz, sa-
yın konuşmacıların konuşmalarına
verdiğimiz cevaplarda kendi tebliğ-
lerimizde; biz araştırma yapmak istemiyoruz, araştırma yapmayacağız, bunu hiç bir zaman bize yüklemeyin gibi, bir cevapla veyahut da bir görüşle çıkmadık. Benim sanayi adına yaptığım tebliğde, Türk ilâç endüstrisi olarak araştırmaya girmek istediğimizi, araştırma yapmak istediğimizi ve hatta nereden başlamamız

icap ettiğini ve burda bir yeni görüş olarak Devlet-Sanayi-Üniversite işbirliğinin muhakkak yapılmasının icabettiğini, bunu biz istemese bile teknolojik çağın buna mecbur edeceğini ifade ettik ve ifade ederken de bir takım yapıcı teklifler de getirdik. Fakat sayın konuşmacıların hiç biri bu mevzua eğilmedikleri gibi, ön fikirlerle, yani bu fikirlerin üzerine eğilmeden sadece bazı ilk fikirlerle gene de mevzuu başka taraflara doğru çekmişlerdir.

Biz araştırma yapmak istiyoruz; biz araştırmaya katkıda da bulunmak istiyoruz. Ama bizim araştırmaya sevk edilmemiz için Üniversitede yardımcı olacaktır, Devlet de yardımcı olacaktır. Aksi takdirde bütün bu yükü, 15-20 yaşındaki bir delikanlının taşımaya imkân yoktur.

Efendim ben mevzuu, tebliğlerimizde ve cevaplarımızda arzettim. Bu bakımdan daha ziyade konuşmacılara cevap vermek istiyorum.

Sayın Fişek, özel sektörün tarihini yaptılar. Doğrudur. Özel sektör, kazanç unsuruyla yaşayan ve beslenen bir sektördür. Ancak, ilaç endüstrisinin bundan başka bir vasfı da vardır. O da insan sağlığı ile direkt ilgisi; Yani, kazanmak için çıkaracağı bir mamul muhakkak insan sağlığına, beşeriyetin sağlığına, faydalı olacaktır. Bu vasfı eğer yoksa bizim kazanç için çıkaracağımız hiç bir mamulün ne piyasada, ne tıp camiasında, ne de beşeriyette bir mecra bulunmasına imkân yoktur. Yani öyle keşifler olacaktır ki, bu vasfı haiz olmadığı için daha doğmadan ölecektir. Bunun misalini sayılarla vermeye lüzum yoktur, ama araştırmaların ve geliştirmelerin masraflarının ağırlığı ve bulunan maddelerin azlığı da bizi bu fikrin, yani beşeriyete yararlılık fikrinin öneminin şart olduğunu ifade etmek-

tedir. İlaç endüstrisi üzerindeki münakaşa devam edecektir.

Toplumlarda muayyen bir seviye vardır. Bir seviyedeki toplumda, topluma göre çok ileri veya topluma göre çok geri kalmış meseleler dikkati çekmektedir. Meselâ Amerika'da bugün beyaz-siyah meselesi vardır; ve siyah - beyaz meselesi bu toplumu hemen hemen diğer meselelerden daha fazla alâkadar etmektedir. Sebebi siyah ırkın beyaz ırka nazaran daha geri bir toplum düzeninde yaşamasıdır. Bu, bugün o toplumu rahatsız etmektedir. Gene Amerika'da ^'ın Fethi, Feza Yarışı meselesi de toplumu meşgul etmektedir. Zira bu meseleler Amerika toplumunun ortalama seviyesinin çok üstündedir. Bizde de İlaç Sanayii geri kaldığından değil, bilâkis umumi seviyeye göre ve diğer sanayilere göre çok daha önce olması ilgiyi doğurmaktadır. Bu münakaşa yapılacaktır ve yapılması da muhakkak ki uyarıcı yolda olmalıdır.

Sayın Fişek karar ve uygulamaların malî gücü yüksek olanın lehine işlediğini belirttiler. Malî gücü yüksek olan unsurların toplumlara tesirleri de muhakkak ki büyük oluyor. Ama Sosyal Devlet fikrinin doğuşunun sebebi de budur zaten. Yani toplumlarda toplum menfaatlerinin, kamu yararlarının ön plâna gelmesi Devlet fikrini ortaya atmıştır.

Bugün Türkiye'de Devlet çok tenkide uğradığı için demek ki vardır. Var olan bir şey tenkit edilir. Devletin bulunduğu bir yerde karar ve uygulamaların bizim malî gücümüzün, yani sadece özel sektörün lehine işlediğini ifade etmek mümkün değildir. Maalesef şunu kabul etmek lâzımdır ki, bizdeki devlet müdahalesi ilaç sanayiinde en totaliter rejimdeki bir devlet anlayışından da daha ileridir. Ham madde ithalinden, fiatından, ambalaj malzemesinin ti-

pinden, ambalaj malzemesine verilecek olan fiatlardan, ruhsatlardan, ruhsat eksikliklerinden, bütün vechesiyle, uzatmak istemiyorum, tamamıyla Devletin kontrolu altındadır. Burada işaret etmek istediğim bir husus daha var. Bir mevzuata daha temas edeceğim. Sayın Kasım hocamız:

«Bu işi Devlet yapmalıdır» dediler. Fakat burada da görülüyor ki Devlet en çok tenkid edilen unsurdur. Bu kadar tenkid edilen, bu kadar aksaklık içinde olan, üzerine aldığı bir vazifeyi yapmayan bir Devlet acaba İlâç Sanayiindeki otokontrol müessesesini kaldırarak nasıl yapacak, bütün bu unsurlarla Devlet nasıl meşgul olacak ve halka güven verecektir. Bunu da ayrı bir sorun olarak ele almak lâzımdır.

Efendim, Sayın Fişek, formülüne uygun ceza veya tatbikat olarak F.D.A. veya Amerika'daki tatbikatı ön plâna almak ister.

Ben Amerika'daki kontrolün Türkiye'de de bütün aksaklıkları ile bir prosedür olarak mevcut olduğu kanaatindeyim. Meselâ, Amerika'da ilâç kontrol merkezinin ne şekilde kurulması ve ne şekilde çalışması konusunun münakaşası bizdeki gibi yapılmaktadır. Çünkü Amerika'daki Devlet kontrolü de ilâç firmalarının oto kontrollerinin önde olması dolayısıyla geri kalmıştır. Amerika'da da bu Devlet kontrol merkezinin kurulması bir problem olarak devam etmektedir. Bir memlekette bir endüstri kolu önde olursa, muhakkak ki devlet unsurları biraz daha geri kalır, çözüm yolu ararlar. İdeal olarak gösterilen ve hakikaten büyük bir Devlet kontrolü bulunan Amerika'da dahi her sene yüzlerce ve hatta binlere ulaşan rakamlarda ilâç toplanmaktadır.

Sayın Akçasu: «Bırakın devlet

adına biz yapalım» diye buyurdular. Bu bir görüştür, ama gene de Devletin tek başına yükümlülüğünü üzerine alarak yapamadığı bir sorunu, üniversitenin de tek başına yapabileceği kanaatinde değiliz. Ben bir antispasmodik madde ile diğer bazı antispasmodik maddelerin aktivite bakımından mukayeseli olarak tetkiki için müracaat ettiğimde Üniversite'den bir yardım göremedim, ki bu basit bir araştırmadır. Ayrıca da bunu yapabilecek bir nesriyata da Üniversite içinde katıyyen rastlamadık.

Efendim, bir de Sayın Kasım Güven hocamızın bir sorusuna cevap vermek istiyorum. Rakamlar, Ağustos 1969'un kat'i rakamlarıdır. Bunlar tek tek fiat beyannamelerinin tetkiki ile yapılmıştır. Bir fiat beyannamesi şu şekilde tanzim edilir: Bir ilâcın muhtelif farmasötik şekilleri vardır. A ilâcının tablet, ampul, draje, supozituar vs. leri dahil olmak üzere. Aynı A ilâcının diyelim tabletinin hastane ambalajları da dahil olmak üzere gene muhtelif şekildedir. Eğer kabaca söylemek icab ederse, her müstahzar için tahminiye göre 6-7 formu ihtiva ediyor. 4339 adettir Türkiye'deki ilâcın muhtelif prezantasyon şekilleri. Bunun da piyasaya çıkmamış olanı ve kullanılmamış olanı tahminimize göre 1300'ün hatta 1500'ün üzerindedir. Buyurdukları ilâç sayıları mevcut değildir.

Şunu da belirtmek istiyorum, Sayın Berkan'a cevabımızda:

Sayın Berkan yaptıkları bir ankete istinat ederek sanayiın bazı noktalarında görüşleri ileri sürdüler ve verilen cevaplara dayanarak da araştırmanın bir mecburiyet olarak sanayie şart koşulmasını tavsiye ettiler. Yapılan anketlerin nötr olarak hazırlandığını da bilhassa belirttiler.

Dün ifade etmişim. Bugün de tekrarlıyayım ifade buyurdukları şekli ile nötr olduğuna ben de kaniim. Yalnız nötr olmak veya olmamak toplumlarda sosyal hadisele-re ve menfaatlere dayanır. Meselâ bir görüş, bir fikir sahibi olmayan bir insanın herhangi bir mevzuda konuşması, görüşünü belirtmesi mümkün değildir. Dolayısı ile nötrdür. Cevapta ise bir eğitim ve eğilim mevcuttur. Bu eğilimin neticesinde hazırlanan bir anketite haliyle onu destekler. Dolayısı ile Üniversite veya ona yakın çevrelerde yapılan bir anket, hele ilâç sanayii gibi üzerinde senelerce polemik yapılan, toplumun ilgisini çeken bir konuda nötr olamaz. Ayrıca bir ankete verilen bir cevap her zaman en iyiyi ve en doğruyu aksettirmez. Amerika'da bir anket yapılmış ve seçmene iki sual sorulmuştur. Birincisi silâh taşınması ve satışı kontrol altına alınmalı mıdır? Cevap hayırdır. İkincisi ilâç sanayii kontrol altına alınmalı mıdır? Cevap: evet. Birinde nisbet % 60 - 70: İlâç Sanayiinin kontrolü için cevap % 98 evet. Bu iki ayrı gayeyi taşıyan meta için; biri beşeri-yete hizmet olan bir gaye; diğeri ise adam öldürmek gayesi. Her iki halde de toplum ters ve işine geldiği bir şekilde reaksiyon gösteriyor. Dolayısı ile anketi bir ölçü olarak almak doğru değildir.

Netice olarak biz bu sorunun

teklifimizde de belirttiğimiz gibi ancak üçlü bir saç ayağının işbirliği ile halledilebileceğine kaniiz: Devlet-Üniversite ve Sanayi. Bunlardan birinin diğerine üstünlüğü veyahut diğerine hakimiyeti, sureti kat'iyede bu problemi çözmeyecek, daha karışık hale getirecektir, ve bunun neticesinde de bu sorun devam edecektir.

Bir de, Sayın Duatepe'ye bir noktada cevap vermek istiyorum. Efendim, Devlet kontrolünü azamî derecede yapıyor. Ve bunu da yine toplumun baskılarıyla daha ağırlaştırıyor ki; bu, bizce yapıcı bir yol olmaktan çıkmaktadır. 1928 tarihli bir kanunumuz vardır. Bu kanun bir çok aksaklıkları haizdir. Öyle bir, iki, üç değil... Bütün bu aksaklıklar, bir tarafa bırakılıp sadece cezai müeyyidelerinin arttırılmaya gidilmesi her halde topluma şirin görünmekten başka bir manâsı olmayacak ve bir çözüm yolunu bize getirmeyecektir. Devletin yapmasında bir husus daha var onu da arz etmek istiyorum. Devlet yapsa bütün bu işler ne olacaktır? Bedava mı olacaktır? Devlet, bunu vergi olarak veyahut da endirekt vergi olarak sizden almayacak mı? Devlet yaptığı bir şeyi bedava yapmadığı gibi, Devlet bugün yaptığı bütün işleri özel sektörün yaptığından daha pahalıya mal etmekte, ve bunu toplum çok daha pahalı olarak ödemektedir.

Teşekkür ederim.